

АНОТАЦІЯ

Левченко Д. С. Суб'єкти громадянського суспільства у публічному адмініструванні в Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081–Право. – Науково-дослідний інститут публічного права, Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2020.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню теоретико-правових основ юридичної природи та правового інструментарію суб'єктів громадянського суспільства у публічному адмініструванні в Україні, в результаті якого надано науково обґрунтовані пропозиції і рекомендації щодо удосконалення окремих аспектів участі суб'єктів громадянського суспільства у публічному адмініструванні в Україні.

Визначено сутність громадянського суспільства як сформованої сукупності окремих індивідів (суб'єктів) та систем, що спільно діють для відображення та самовираження прав, свобод та інтересів суспільства, їх захисту та відстоювання в суспільному житті з метою внесення ціннісно-орієнтованого вкладу в процес демократизації окремої держави, розбудови демократичних ідеалів у житті суспільства та все масштабного захисту інтересів людства.

Узагальнено поняття суб'єкту громадянського суспільства як окремо сформованого індивідууму громадянського суспільства, що має специфічний правовий статус та наділений повноваженнями щодо взаємодії із органами державної влади, місцевого самоврядування, іншими суб'єктами суспільного життя з метою реалізації, захисту та відновлення своїх гарантованих прав, свобод та законних інтересів у різних правовідносинах. Сформовано класифікацію суб'єктів громадянського суспільства в Україні за різними критеріями.

Доведено, що сучасне публічне адміністрування в Україні повинно бути побудовано на засадах деліберативної демократії, тобто, здійснення публічного адміністрування через компетентне обговорення громадськістю діяльності публічної адміністрації та комплексну співпрацю громадськості та влади, в якій саме влада є заінтересованим суб'єктом співпраці з громадськістю з метою росту компетенції інститутів громадянського суспільства та ефективного виконання поставлених перед державою завдань та функцій.

Встановлено, що взаємодія публічного адміністрування і громадянського суспільства є тісним взаємозв'язком в парадигмі правової держави, що полягає у взаємній співпраці, підтримці та залежності суб'єктів публічного адміністрування та суб'єктів громадянського суспільства, що орієнтовані на ціннісно-сутнісні інтереси громадянського суспільства та розбудові та реалізації єдиних демократизаційних засад, що є основою для поєднання законодавчих приписів влади та благополучного життя суспільства. Розкрито фактори, форми та сфери взаємодії публічного адміністрування і громадянського суспільства.

Визначено принципи участі суб'єктів громадянського суспільства в публічному адмініструванні як основні засади формування, функціонування та впливу механізму участі громадськості в публічному адмініструванні, що включають в себе особливості відносин між органами влади та існують для оптимального й ефективного функціонування ціннісно-орієнтованого публічного адміністрування і задоволення усіх інтересів суспільства.

Сформована система адміністративних інструментів суб'єктів громадянського суспільства у публічному адмініструванні в Україні, що включає широку комплексну сукупність правових та організаційних форм та методів діяльності, при використанні яких реалізуються адміністративно-управлінські та партнерські правовідносини суб'єктів громадянського суспільства із органами влади, відносини щодо здійснення загального громадянського контролю як контрольної функції громадськості в публічному

адмініструванні, інші організаційно-правові відносини суб'єктів громадянського суспільства, пов'язані із їх законодавчо гарантованими правами, свободами та законними інтересами.

Доведено, що право на участь в управлінні державними справами є передумовою виникнення громадського контролю як інструменту участі громадськості в публічному адмініструванні, адже за своєю сутністю це право є можливістю суб'єктів громадянського суспільства у встановленому законодавством порядку та формі контролювати та впливати на процес публічного адміністрування з метою оптимального задоволення інтересів суб'єктів громадянського суспільства органами влади.

Визначено форми громадського контролю як конкретні правові прояви громадського контролю, що включають організаційно-правові інструменти та дії суб'єктів громадянського суспільства контролюючого, інспекційного, експертного та перевіркового характеру, що повинні гарантуватися заходами відповідальності органів державної влади. До форм громадського контролю віднесено: 1) безпосередній громадський контроль; 2) громадський моніторинг; 3) громадські експертизи; 4) громадські перевірки; 5) громадське оцінювання; 6) публічне звітування.

Доведено, що громадський моніторинг є тривалим послідовним спостереженням за діяльністю органів влади, що здійснюється територіальною мережею суб'єктів громадянського суспільства за методологічною процедурою, які публічно оприлюднюють результати збору інформації із встановленими висновками щодо дотримання органами влади вимог чинного законодавства.

Проаналізовано громадську експертизу як правового інструментарію проведення суб'єктами громадянського суспільства правової оцінки та аналізу діяльності органів влади в результаті детального експертного дослідження, вивчення діяльності органів влади та формування експертних аналітичних висновків з метою своєчасного виявлення проблем публічного

адміністрування та розробки якісних пропозицій стратегічного покращення ефективності діяльності органів влади.

Встановлено, що публічне звітування є формою громадського контролю, що за своєю юридичною природою є зобов'язанням органів влади як розпорядників публічної інформації та полягає у формуванні публічних звітів та їх офіційному оприлюдненні з інформування суб'єктів громадянського суспільства та інших органів влади про стан публічного адміністрування в певний проміжок часу.

Розкрито, що громадське оцінювання у публічному адмініструванні є комплексним, взаємопов'язаним та методологічно побудованим процесом громадського контролю, що полягає у процедурному аналізі суб'єктами громадянського суспільства стану окремих сфер публічного адміністрування з метою публічного оцінювання діяльності органів влади, визначення проблем публічного адміністрування, динаміки та перспектив розвитку публічного адміністрування для реального задоволення всебічних інтересів суспільства та дотримання принципів демократичної, правової держави.

Узагальнено, що громадський контроль у публічному адмініструванні є складним, комплексним, поліфункціональним інструментом участі суб'єктів громадянського суспільства у публічному адмініструванні, що характеризується контрольно-наглядовою, інспекційною, експертною та аналітично-перевірочною юридичною природою, та полягає у здійсненні суб'єктами громадянського суспільства законодавчо гарантованої діяльності, з метою загальної участі суб'єктів громадянського суспільства в управлінні державними справами, впровадження принципів громадянського суспільства в національне публічне адміністрування, реальної реалізації органами влади інтересів громадянського суспільства.

Виходячи із концепції сервісної держави, тобто, зосередження держави на високому рівні задоволення інтересів особи шляхом надання їй якісних послуг, доведено, що процедура надання послуг (в загальному розумінні) супроводжується певними правовими засобами, діями та інструментами

суб'єктів громадянського суспільства щодо підвищення та дотримання якості надання цих адміністративних послуг в суспільстві.

Визначено, що громадський моніторинг за якістю надання адміністративних послуг полягає у зборі та обробці інформації щодо діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері надання адміністративних послуг шляхом тривалого спостереження за їх діяльністю та формуванні відповідної звітної інформації і оприлюднення її для суспільства.

Розкрито, що громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади є правовим інструментарієм проведення суб'єктами громадянського суспільства правової оцінки та аналізу діяльності органів виконавчої влади, з метою детального вивчення діяльності органів виконавчої влади та виявлення проблем у цій сфері та стратегічного формування напрямків покращення ефективності діяльності органів виконавчої влади.

За своєю природою, громадська експертиза діяльності з надання адміністративних послуг є спеціалізованим інструментарієм суб'єктів громадянського суспільства щодо здійснення ними перевірки, аналізу, оцінювання та узагальнення рівня надання адміністративних послуг за різними критеріями (ефективності, якості, своєчасності тощо), що дозволяє локально виявити недоліки у процедурі надання адміністративних послуг та через встановлену процедуру запропонувати органам виконавчої влади розв'язати проблеми надання адміністративних послуг.

Зазначено, що окрім основних інструментів впливу суб'єктів громадянського суспільства у сфері покращення якості надання адміністративних послуг (громадський моніторинг, громадські експертизи) в Україні використовуються і додаткові інструменти: популяризація суб'єктами громадянського суспільства кращих практик діяльності суб'єктів надання адміністративних послуг; опитування (анкетування) громадян щодо якості надання адміністративних послуг; створення спільних проектів суб'єктів громадянського суспільства із органами державної влади щодо

підвищення якості надання адміністративних послуг; міжнародне співробітництво (міжнародні проекти) у сфері удосконалення адміністративних послуг тощо.

Виявлено, що участь громадськості у покращенні якості надання адміністративних послуг в Україні полягає у засновуванні суб'єктами громадянського суспільства правових інструментаріїв щодо покращення якості надання адміністративних послуг в Україні (громадський моніторинг, громадські експертизи, додаткові інструменти), що за своєю юридичною природою є окремими формами громадського контролю, які специфічно, тривало або одноразово використовуються при спостереженні, аналізі, оцінці та узагальненні діяльності суб'єктів публічної адміністрації щодо якості надання адміністративних послуг з метою своєчасного виявлення порушень процедури надання адміністративних послуг, вирішення проблем у наданні адміністративних послуг, загального стратегічного покращення якості адміністративних послуг.

Проаналізовано, що зарубіжні моделі участі суб'єктів громадянського суспільства в публічному адмініструванні в Литовській Республіці, Республіці Польща та Словацькій Республіці характеризуються стрімким розвитком та ефективним функціонуванням публічного адміністрування шляхом формування спеціалізованого законодавства, активізації стратегічного розвитку законодавчого впровадження інформаційних технологій в публічне адміністрування, що дозволяє спрямувати діяльність суб'єктів публічного адміністрування на всебічне задоволення потреб громадянського суспільства з одночасним використанням інструментів контролюючого впливу суб'єктів громадянського суспільства на публічне адміністрування та соціального діалогу, що загалом створюють у цих країнах партнерські моделі участі суб'єктів громадянського суспільства із владою в публічному адмініструванні із стрімкою генерацією демократичних ідеалів в житті суспільства.

Доведено, що удосконалення законодавства щодо участі суб'єктів громадянського суспільства у публічному адмініструванні в Україні має бути спрямоване на прийняття спеціалізованих законів про публічне адміністрування, про громадський контроль, про публічні консультації, формування нової Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та Концепції розвитку електронної демократії та електронного врядування суб'єктів громадянського суспільства в Україні, впровадження інноваційних практик залучення суб'єктів громадянського суспільства у формування та реалізацію публічного адміністрування щодо електронної участі суб'єктів громадянського суспільства, стимулювання участі громадськості в публічному адмініструванні, формування системи рекомендаційних стандартів участі суб'єктів громадянського суспільства у публічному адмініструванні в Україні.

Ключові слова: адміністративні послуги, громадський контроль, громадянське суспільство, інноваційні практики, правові інструменти, принципи, публічне адміністрування, суб'єкт публічної адміністрації, суб'єкти громадянського суспільства, участь.